סוג הבחינה: בגרות
מועד הבחינה: קיץ תשפ"ה, 2025
מספר השאלון: 34225
קובץ: תשובות סופיות

אזרחות

שאלון 34225: לאומיות וזכויות (מסלול גמיש)

הוראות לנבחן

הוראות
א. משך הבחינה: שעה וחצי.
ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שלושה פרקים.
פרק ראשון – (3×9) – 27 נקודות
פרק שני – (2×24) – 48 נקודות
פרק שלישי – (1×25) – 25 נקודות
סך הכול – 100 נקודות
ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.
ד. הוראות מיוחדות: אין.
יש לכתוב במחברת הבחינה בלבד. יש לרשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.
כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.
השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.
בהצלחה!

בהצלחה!

תשובות סופיות

פרק ראשון (27 נקודות)

שאלה 1

עיקרי החוק (1950): כל יהודי זכאי לעלות לארץ (אשרת עולה לכל יהודי שהביע רצונו להשתקע בארץ); תחולת החוק: גם בני זוג של יהודים, ילדיהם ונכדיהם של יהודים, ובני הזוג של הילדים והנכדים – גם אם הם עצמם אינם יהודים; הגדרת יהודי בחוק: מי שנולד לאם יהודייה או שהתגייר, והוא אינו בן דת אחרת. מחלוקת (אחת מאלה, עם שני הצדדים): האם החוק מפלה את מי שאינם יהודים, או שהוא ביטוי לגיטימי לזכות העם היהודי להגדרה עצמית במדינת הלאום שלו; "מיהו יהודי" – אילו גיורים יוכרו לעניין חוק השבות (רק גיור אורתודוקסי או גם גיורים של זרמים אחרים); "סעיף הנכד" – האם להשאיר את הזכאות לנכדים של יהודים שאינם יהודים בעצמם.

שאלה 2

הצגה: הגנה על המשטר הדמוקרטי ועל עקרונותיו ועל אופי המדינה (כללי המשחק, הערכים הדמוקרטיים); מפני אדם או קבוצה שפועלים בזירה הציבורית תוך ניצול הכלים הדמוקרטיים כדי לפגוע במשטר הדמוקרטי או לחסל אותו, או לפגוע באופי המדינה; באמצעות שלילת הזכות להיבחר, שלילת הזכות להתארגן ולפעול במסגרת פוליטית והגבלת חופש הביטוי. ביטוי בישראל (אחד מאלה): סעיף 7א בחוק יסוד: הכנסת – מניעת השתתפות של רשימה או מועמד בבחירות לכנסת (למשל בשל שלילת קיומה של ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית, הסתה לגזענות או תמיכה במאבק מזוין של מדינת אויב או של ארגון טרור); פסילת תנועת כך מהשתתפות בבחירות בשל הסתה לגזענות; חוק המפלגות – סירוב לרשום מפלגה מאותן עילות, או כשיש יסוד סביר למסקנה שתשמש מסווה לפעולות בלתי חוקיות; איסור הסתה לגזענות בחוק העונשין (הגבלת חופש הביטוי).

שאלה 3

זכויות קבוצתיות: זכויות שהמדינה מעניקה לקבוצת מיעוט (לאומית, דתית או תרבותית); לאנשים על רקע היותם חלק מהקבוצה; כדי לאפשר לקבוצה לשמור על זהותה התרבותית הייחודית (שפה, דת, תרבות, חינוך); היקפן נקבע על ידי המדינה (מוענקות ולא שייכות לכל אדם באשר הוא אדם). דוגמאות בישראל: מערכת חינוך נפרדת בשפת הקבוצה ובהתאם לתרבותה; בתי דין דתיים לבני כל עדה; מעמד מיוחד לשפה הערבית; הכרה בימי החג של כל הדתות כימי מנוחה.

שאלה 4

שניים מאלה (כל הבדל לפי קריטריון): תוכן הפקודה – פקודה בלתי חוקית: מעשה שאינו מעוגן בחוק, ואילו בלתי חוקית בעליל: גם אינו מעוגן בחוק וגם בלתי מוסרי באופן מובהק ("דגל שחור"); התנהגות מקבל הפקודה – בבלתי חוקית חייב לציית, ואילו בבלתי חוקית בעליל אסור לציית; על מי הציות חל – בלתי חוקית מחייבת ציות של אנשי הביטחון ולא של אזרחים, ואילו בלתי חוקית בעליל אסורה בציות לכולם; ענישה – בבלתי חוקית ייענש מי שלא יבצע, ואילו בבלתי חוקית בעליל ייענשו נותן הפקודה ומבצעה.

פרק שני (48 נקודות)

שאלה 5

הפנייה אל העם היהודי בתפוצות. הצגה: קריאה ליהודי התפוצות להתלכד סביב היישוב היהודי בעלייה ובבניין, ולעמוד לימינו במערכה הגדולה על הגשמת שאיפת הדורות לגאולת ישראל (לעזור בהקמת המדינה ובבנייתה). ציטוט: דברי השר על רופאים "זכאֵי שבות, ערכיים וציוניים, המעוניינים לעלות לארץ ומבקשים לקשור את גורלם בגורלה של מדינת ישראל. זהו מימוש של החזון הציוני" / "הכינוס נועד לעודד כאלפיים רופאים יהודים מרחבי העולם לעלות לארץ." קישור: עידוד רופאים יהודים מהעולם לעלות ולתגבר את מערכת הבריאות הוא היענות לקריאה לעלייה ולבניין.

שאלה 6

חובות האדם כאזרח. הצגה: החובה לציית לחוק (כגון תשלום מסים, שירות צבאי – שתי דוגמאות); מעורבות אזרחית / תרומה לחברה, לקהילה או למדינה. ציטוט: "על פי ההצעה, בעלי עסקים שעד כה העלימו מיסים ייאלצו לדווח לרשויות המס על עסקאות שביצעו." קישור: חובת הדיווח לרשויות המס ותשלום המסים הם ביטוי לחובת האזרח לציית לחוק.

שאלה 7

הזכות לקניין: זכותו של אדם לרכוש רכוש, חומרי או רוחני, להחזיק בו ולעשות בו כרצונו (להשתמש, ליהנות, למכור, להשכיר, להוריש, לתת במתנה); המדינה אינה רשאית לפגוע בקניינו של אדם, ועליה להגן על רכושו מפני פגיעה בידי אחרים. ציטוט: "בעקבות זאת הגיש יוצר השיר הישראלי באמצעות עורך דינו תלונה לאיגוד השידור האירופי נגד נציגי איסלנד, בטענה שהשימוש בשיר הזה נעשה ללא אישורו של היוצר הישראלי וללא פיצוי ראוי." / "לקראת תחרות "האירוויזיון" פורסם השיר שנבחר לייצג את איסלנד, והתברר כי מנגינת הפזמון בשיר דומה מאוד למנגינה של שיר ישראלי שנקרא "חתונת השנה"." קישור: המנגינה היא קניין רוחני של היוצר; השימוש בה ללא אישורו וללא פיצוי פוגע בזכותו להחזיק ברכושו ולעשות בו כרצונו.

פרק שלישי (25 נקודות)

שאלה 8

לאומיות אתנית־תרבותית: השאיפה המשותפת לבני לאום לשלטון עצמי במסגרת מדינה ריבונית או לניהול עצמי בתוך מדינה; מבוססת על יסודות אתניים־תרבותיים משותפים: מוצא, שפה, תרבות, היסטוריה ולפעמים גם דת; אין בהכרח חפיפה בין ההשתייכות הלאומית לאזרחות, והלאום קודם למדינה. ציטוט: "מוצע להורות שבמקרים אלה ינחה בית המשפט את עצמו על ידי "עקרונות החירות, הצדק, היושר והשלום של מורשת ישראל"." / "מבין ההצעות השונות נבחרה נוסחה זו כדי להפנות את השופט אל ערכי היסוד והמוסר של מורשת ישראל, בלי לכפות עליו את כל הוראות המשפט העברי." קישור: המשפט של המדינה פונה למורשת ישראל – תרבות, היסטוריה ומסורת משותפות של העם היהודי, שקדמו למדינה – כמקור להשלמת החסר בחוק.

שאלה 9

פלורליזם: הכרה בערך של ריבוי – ריבוי וגיוון של דעות ועמדות של אנשים ושל קבוצות בחברה; עידוד ותמיכה בקיומו ובביטויו של מגוון הדעות והעמדות; מתן אפשרות לכל קבוצה ולכל דעה להתארגן ולפעול למען השגת האינטרסים שלה. ציטוט (אחד מאלה): "אחוז החסימה [מספר קולות מינימלי שמפלגה צריכה לקבל כדי להיות מיוצגת בכנסת] שנקבע בחוק גבוה מדי, הוא משתיק ציבורים שלמים ואינו מבטא נכון את הדעות הקיימות בחברה ואת הקשת הפוליטית במדינת ישראל." / "החזרה לאחוז החסימה של 1.5% כפי שהיה נהוג בעבר, תבטא בדיוק רב יותר את חילוקי הדעות ותשפר את הדמוקרטיה בישראל." / "וזאת משום שמפלגות שהיו קרובות לאחוז החסימה הגבוה לא הצליחו לעוברו, וכך הושלכו לפח מאות אלפי קולות." קישור: אחוז חסימה נמוך מאפשר לייצג בכנסת מגוון רחב יותר של דעות וקבוצות, ולתת לכל קבוצה אפשרות להתארגן במפלגה ולפעול בכנסת לקידום האינטרסים שלה.

כל הבגרויות באזרחות עם פתרונות מלאים: www.guyai.co.il/bagrut/civics